

Přílohy

Příloha A: Orientační kódovací tabulka

Názvy kódovaných kategorií	Jemnější kódy	Četnost výskytu	Konkrétní výroky
Spolupráce	Stav	26	(34 RA1), (36-38 RA1), (36 RA2), (27-28 RA2), (8 RB1), (16 RB1), (25-26 RB1), (34 RB1), (17 RB2), (18 RB2), (21 RB2), (25 RB2), (46 RB2), (47 RB2), (40 RB3), (48 RB3), (53 RB3), (62 RB3), (64 RB3), (68 RB3)
	Porozumění, spokojenost	8	(26 RA2), (34 RA2), (27-28 RA2), (28 RA3), (34 RA4), (16 RB1), (18 RB2), (48 RB3)
	Co se dá zlepšit?	9	(42 RA1), (34 RA3), (36 RA4), (38 RA4), (34 RB1), (38 RB1), (20 RB2), (35 RB2), (36 RB2)
	K čemu je dobrá?	5	(34 RA2), (38 RA3), (24 RB1), (32 RB2), (38 RB3)
Nespolupráce	Neporozumění	7	(24 RA4), (32 RA4), (34 RA4), (16 RB1), (18 RB2), (20 RB2), (24 RB2)
	Diskriminace Romů	5	(34 RA1), (30 RA4), (34 RA4), (6 RB1), (20 RB2)
	Nechce učitel	1	(22 RB2)
	Nechce rodič	4	(12 RB1), (14 RB2), (24 RB2), (25 RB2)
Učení	S rodiči	10	(11-14 RA1), (12 RA2), (6 RA3), (7-8 RA3), (10 RA4), (14 RA4), (32 RA4), (41 RA4), (10 RB1), (14 RB1)

	Samostatně	4	(10 RA1), (4 RA3), (8 RA4), (14 RA4)
	V jiném zařízení	12	(8 RA1), (16 RA1), (8 RA2), (10 RA2), (4 RA3), (6 RA3), (16 RA3), (32 RA4), (41 RA4), (12 RB1), (14 RB1), (51 RB2)
	Doučování ve škole	3	(52 RA1), (6 RA3), (51 RB2)
Iniciátor	Učitel	6	(19-20 RA1), (34 RA3), (19-20 RA4), (10 RB1), (14 RB2), (20 RB2)
	Rodič	3	(22 RA3), (24 RA4), (30 RB2)
	Škola	6	(21 RB2), (25 RB2), (27 RB2), (29 RB2), (40 RB3), (60 RB3)
Možnosti, způsoby	Třídní schůzky	10	(40 RA1), (24 RA2), (26 RA2), (24 RA3), (28 RA4), (10 RB1), (17 RB2), (28 RB2), (16 RB3), (46 RB3)
	Osobní rozhovor	13	(26 RA1), (40 RA1), (22 RA2), (26 RA2), (34 RA2), (28 RA3), (24 RA4), (14 RB2), (27 RB2), (28 RB2), (12 RB3), (16 RB3), (46 RB3)
	Telefonicky	12	(28 RA1), (19-20 RA2), (19-20 RA3), (22 RA3), (22 RA4), (24 RA4), (12 RB1), (14 RB2), (27 RB2), (28 RB2), (32-33 RB2), (16 RB3)
	Písemné zprávy	8	(28 RA1), (18 RA2), (26 RA2), (24 RA3), (16 RA4), (22 RA4), (24 RA4), (12 RB1)
	Školní, třídní akce, kdy jsou pozváni rodiče	3	(27 RB2), (18 RB3), (46 RB3)
	Přijde pedagog	3	(22 RA1), (34 RA2), (64 RB3)
	Společná schůzka	3	(30 RB1), (24 RB2), (46 RB3)

	Schránka důvěry	1	(29 RB2)
	E-mail	1	(16 RB3)
Problémy dětí	Vzdělávací	5	(14 RA2), (10 RA3), (26 RA3), (22 RA4), (12 RB2)
	Kázeňské	3	(22 RA4), (11 RB2), (12 RB3)
	Absence	5	(6 RB1), (8 RB1), (34 RB1), (11 RB2), (20 RB2)
	Pomůcky chybí	4	(22 RA1), (20 RB2), (22 RB3), (32 RB3)
Spolupráce školy a jiných institucí	Sociálka	5	(14 RB2), (15 RB2), (21 RB2), (50 RB2), (66 RB3)
	Městská policie	3	(49 RB2), (51 RB2), (66 RB3)
	APK	1	(66 RB3)

Příloha B: Rozhovor s rodičem RA1 – žena, 32 let

- 1 T: Kolik máte dětí?
- 2 RA1: Osm.
- 3 T: Kolik dětí chodí do školy?
- 4 RA1: Šest.
- 5 T: Jakého jsou věku?
- 6 RA1: Té jedné, té už je 15, druhé je 13 – ty chodí sem to téhle školy (speciální) a ostatní chodí do té vzadu, jako základní. A klukům je ... hmm ... 11, tamtomu je 10, pak je 9, holce bude 7 příští měsíc. A pak tyhle ty mají tomu jsou 3 a tomu budou 2.
- 7 T: Jak vypadá takový běžný den vašich dětí? Tedy těch, co chodí do školy?
- 8 RA1: Přijdou ze školy, najedí se a jdou hned do Smajlíku.
- 9 T: A když přijdou?
- 10 RA1: Tak se zase najedí, koukají na pohádky, udělají si úkoly, že jo, nebo se ještě něco naučí, nějaký básničky, co potřebují.
- 11 T: Učíte se s dětmi? Stíháte to?
- 12 RA1: Ano.
- 13 T: A jak často?
- 14 RA1: No, každý den. Takhle k večeru si uděláme chvilku, no.
- 15 T: A jak to takhle vypadá, když se s nimi učíte?
- 16 RA1: No, někdy nám to nejde s nima. Tak je dáváme do Smajlíku, aby si tam chodili na to doučování.
- 17 T: Kdo se vlastně celkově podílí na výchově vašich dětí?
- 18 RA1: Nejvíc já asi. Pak přítel asi taky. Někdy i takhle máma moje.
- 19 T: Kontaktoval vás někdy třídní učitel vašich dětí?
- 20 RA1: No (potvrzující).
- 21 T: A jakým způsobem to bylo?
- 22 RA1: No, třeba učitelka jakože bylo klukoj špatně, že si máme pro něj přijít. Nebo když něco chybělo, tak ... oni maj takového pána, co sem jako chodí – ten Luboš. A on vždycky když něco chybí nebo tak, tak vždycky pošlou jeho a on nám to vždycky vyřídí.
- 23 T: A třeba zůstává tady a pracuje s nimi nějak?
- 24 RA1: Né to né. Jenom něco řekne a jde pryč.

- 25 T: A kontaktovali jste někdy vy učitele?
- 26 RA1: Já nevím už. No, když byly nějaký problémy ve škole, tak nám to děti řekly a jsme tam museli jít.
- 27 T: Jakými způsoby je tedy možné se s tím učitelem spojit?
- 28 RA1: No, to už bylo dlouho, ale když jsem ho třeba nechala doma, tak jim tam musíte třeba zavolat, že ho necháváte doma.
Taky mají notýsek, do kterého všechno píšou.
- 29 T: A o co se tam třeba jedná?
- 30 RA1: No třeba ty výlety, úkoly nebo že to neplní a takovýchle věci.
- 31 T: Navázali jste někdy dlouhodobější spolupráci s učitelem?
- 32 RA1: Ne.
- 33 T: Máte nějakou představu o tom, jak by měla ta spolupráce se školou vypadat?
- 34 RA1: Ta škola je taková jakože ... já nevím, jestli se mi to takhle jenom zdálo ... jakože kluci jako ... Já jsem je chtěla dát poprvé jakože sem, ale ... jako já jsem si myslela, že je to jakož rasistická škola ... no ale kluci odtamtud jako nechtějí jít. Jim je tam jako líp a pro mě je to taky lepší, že je tam naučej víc než tady.
- 35 T: Takže si myslíte, že je to lepší, že tam jsou?
- 36 RA1: Jo, uvidíme, jak ta malá tam. No akorát ty děti tam. Učitelky nejsou špatný. To ty děti tam mlátěj, že jo. Ty starší, mlátěj ty menší.
- 37 T: A škola to řeší?
- 38 RA1: No jako řeší to. Teď už zase je chvilku klid. No, ale uvidíme ještě.
- 39 T: Chodíte třeba na třídní schůzky?
- 40 RA1: No, já nikdy nemám teďkon čas. Tyhle (2 nejmladší děti) nechci tahat s sebou do té školy, aby tam ... oni by tam nevydrželi. Ale chtěla bych jako. Jako já se takhle ptám, třeba když jdu a ptám se té učitelky, jak se učeť nebo to.
- 41 T: Napadá vás něco, co by mohlo zlepšit tu spolupráci a komunikaci s učitelem?
- 42 RA1: No třeba líp označený ty úkoly, protože kluk vždycky přijde a neví, jaký má úkol. No oni jim to vždycky jen řeknou, ale oni si to neoznačujou. Nebo jestli ten náš to nedělá, já nevím.
- 43 T: Takže třeba dohlížet na to, aby byly označený?
- 44 RA1: No.
- 45 T: Vy jste zmiňovala ten Smajlík, že tam choděj.

- 46 RA1: No, choděj tam každý den.
- 47 T: A tam se teda doučujou?
- 48 RA1: No, s Martinem právě.
- 49 T: A zlepšuje se to?
- 50 RA1: Jo, řekla bych, že jo. Vladko už je lepší. Že četl prý pomalu a s Martinem právě četl.
- 51 T: A nabízí škola právě nějaký doučování?
- 52 RA1: To nevím, jestli ... jo myslím, že maj ty prvňáci. Holka tam má dneska do půl jedný a to je myslim nějaký to doučování.
- 53 T: A jak to hodnotíte? Myslíte si, že je to dobrý?
- 54 RA1: Jo, tak to zas jo. To já jsem ráda, že se učí, že to umí.
- 55 T: Dobře, tak já vám moc děkuji.

Příloha C: Rozhovor s rodičem RA2 – žena, 25 let

- 1 T: Já se vás nejdříve zeptám, kolik vlastně máte dětí?
- 2 RA2: Já tři.
- 3 T: Kolik z nich je školou povinných?
- 4 RA2: Jedno.
- 5 T: Můžu se zeptat na věk?
- 6 RA2: Devět let.
- 7 T: Jak vlastně vypadá takový její běžný den?
- 8 RA2: Ráno se těší do školy, už vstává v 5. Oblíkně se, nasnídá se, chvíli čeká, kouká se třeba na pohádku. Tak ona chodí sama tady na tu praktickou základní, dochází sama. Učitelka je hodná. Pak přijde domů ze školy, nají se, čeká do jedné hodiny – to jde do Smajlíku. Tam je do půl čtvrtý. Teď jsem jí přihlásila do toho Domu dětí a mládeže, tak tam bude chodit od pěti do šesti na ty břišní tance. Pak přijde domů, vykoupe se, nají se a jde si lehnout.
- 9 T: Učíte se s ní někdy?
- 10 RA2: No tak, oni se učí s ní ve Smajlíku právě.
- 11 T: A vy?
- 12 RA2: No, jenom když ty úkoly děláme. Ale jde jí to všechno. Akorát má problém se čtením. Teď má dvojku, no ale to nevádí.
- 13 T: A když se spolu učíte, jak to vypadá?
- 14 RA2: Nejde jí to, že jo. Musím jí vždycky poradit. Nad ní stát. Ale spočítá to a ... čteme no, to čtení vůbec ... to jí nejde. Nedá slovo dohromady sama. Musím jí pomáhat, hláskovat, že jo.
- 15 T: Kdo se celkově podílí na výchově vašich dětí?
- 16 RA2: Já a přítel.
- 17 T: Kontaktoval vás někdy třídní učitel vaší dcery?
- 18 RA2: Ne. Ne ne. My si píšeme jako do poznámek, když něco chceme. Nebo že peníze do školy a tak. Tak si to všechno píšeme s paní učitelkou.
- 19 T: A nikdy vám teda jako nevolala?
- 20 RA2: Ne.
- 21 T: A kontaktujete někdy vy jí?
- 22 RA2: Ano, to určitě. Dvakrát týdně. Dvakrát do týdne tam chodím a ptám se, jestli to jde, jestli něco nepotřebuje ve škole.

- 23 T: Takže vlastně ty způsoby, kterými se domlouváte, tak jsou ten notýsek a chodíte tam se normálně domlouvat.
- 24 RA2: Ano a pak třídní schůzky, když paní učitelka potřebuje, jestli jí pustím. Protože já jí málo pouštím někam. Protože ona když je třeba s někým venku ze školy, tak ona neví. Ona se bojí hodně, tak jí nechci pouštět, no. Se bojím spíš o ní. Teď byla dvakrát na vystoupení, tam jsem byla s ní. Byli jsme tam od rána do večera, protože tancuje ve Smajlíku, a pak vystupují. Tak jí málo pouštím.
- 25 T: Navázali jste někdy nějakou trvalejší spolupráci s tou školou?
- 26 RA2: Jenom to, když potřebují a paní učitelka mi to napíše. Jinak nic. Ty třídní schůzky tam jsou. Chodím tam. Paní učitelka je strašně hodná.
- 27 T: Jste spokojená s tou spoluprací s paní učitelkou?
- 28 RA2: Ano.
- 29 T: A myslíte si, že by se mohlo ještě něco zlepšit?
- 30 RA2: Akorát ... ani ne.
- 31 T: Myslíte si, že spolupráce mezi školou a rodinou je dobrá?
- 32 RA2: Ano.
- 33 T: A k čemu by mohla být dobrá?
- 34 RA2: No, že chodí do té školy. Že se tam něco naučí. No a ... přítel taky mluví s paní učitelkou furt. Venku, když jsou na procházce. Nebo paní učitelka přijde, když potřebuju. Nebo peníze když nemůžu dát, tak se domluvíme.
- 35 T: Napadá vás ještě něco, co by mohlo usnadnit spolupráci mezi vámi a školou?
- 36 RA2: Ne, je to všechno v pořádku.
- 37 T: Tak jo. Já vám moc děkuju.

Příloha D: Rozhovor s rodičem RA3 – žena, 28 let

- 1 T: Já se vás nejdřív zeptám, kolik máte dětí a jakého věku?
- 2 RA3: Já mám dvě děti. Jednomu je 10 a jedné je 6.
- 3 T: Jak vlastně vypadá jejich běžný den?
- 4 RA3: No, tak Davídek, ten už chodí do školy, do třetí třídy, že jo. Tak ten vždycky přijde ze školy, no ... přijde ze školy, přijde domů, nají se a udělá si úkoly, někdy jde do Smajlíku, někdy jde ven. Pak přijde domů, chvíli si pohraje na počítači, jde se umejt a jde spát. A to je celý, že. Karolínka přijde o půl jedný ze školky, ta se nají, popovídáme si, co tam bylo a nebylo. No a tancujem. Tak ta je ještě malá.
- 5 T: Jak často se vlastně s Dájou učíte?
- 6 RA3: No, to je častěj, protože on je flegmatik, takže já to mám takový trochu horší s ním. Takže on chodí vlastně do Smajlíku, tam chodí na doučko, pak je i ve škole na doučku, že jo. Takže on toho má plnou hlavu. A pak ještě než jde spát, tak nám třeba čte, že jo, mě a Karolíně.
- 7 T: Učíte se s ním vy někdy?
- 8 RA3: Jo
- 9 T: A jak to vypadá?
- 10 RA3: No, ... jak v čem. Angličtina ta mu jde. Ale číst to je ještě takový špatný.
- 11 T: A matematika třeba?
- 12 RA3: Ta mu jde dobře.
- 13 T: A nejvíc se tedy učíte co?
- 14 RA3: Tu češtinu, protože on to potřebuju, že jo.
- 15 T: Dobře. Kdo se vlastně celkově podílí na výchově vašich dětí?
- 16 RA3: No, tak já a asi můj táta, dědeček. Ten tam někdy i přespává, protože on je na něm dost závislej. My jsme u něj i bydleli, že jo. Takže on je na něho hodně. Ale pak ... otec, že jo, svých dětí a pak Smajlík asi, protože tam je taky často, že jo.
- 17 T: Kontaktoval vás někdy třídní učitel?
- 18 RA3: Jako domů?
- 19 T: No, jako třeba volal vám?
- 20 RA3: Ne.
- 21 T: A kontaktovala jste někdy vy jeho?

- 22 RA3: Ano, volala jsem mu.
- 23 T: A probíhá nějak mezi vámi komunikace?
- 24 RA3: Jo, tak já chodím, když maj jako rodičák, tak tam se vidíme. A když mi přijde dopis domů. My si jako ne to ... , ale píšem si. A nebo přes notýsek, že jo. Když je to fakt jako hodně potřeba, tak přes ten notýsek. Jinak my si jako nevoláme.
- 25 T: A co vlastně většinou takhle řešíte?
- 26 RA3: No, tu jeho flegmatiku. Teď jsme vlastně řešili, že má jako Dája postoupit do dalšího ročníku, ale že to bude se zavřenýma očima, jelikož nezvládá tu češtinu. Takže přes tadyto. Ono to je spíš, že on ... jemu se nechce. Kdyby se mu chtělo, tak by to třeba zvládl. Ale jemu se fakt nechce, no. A tak je takovej lajdáckej, no.
- 27 T: Takže ta spolupráce s učitelem funguje a jak to teda vypadá?
- 28 RA3: No, když se sejdem s paní učitelkou, tak si o tom trošku pokecáme, no. Jako já s ní nemám žádné problémy. Vycházím s ní jako dobře.
- 29 T: Jak často si přes ten notýsek nebo ty dopisy píšete?
- 30 RA3: No, tak teď to bylo ... před dvěma měsíci. Přibližně.
- 31 T: Myslíte si, že by se dala nějak ta spolupráce s tím učitelem zlepšit?
- 32 RA3: Tak určitě.
- 33 T: A napadá vás, jakými způsoby?
- 34 RA3: Tak třeba kdyby mi napsala nebo kdyby mi zavolala, tak nemám problém.
- 35 T: Myslíte si, že může být taková spolupráce k něčemu dobrá?
- 36 RA3: Já si myslím, že jo.
- 37 T: A viděla byste něco v čem právě?
- 38 RA3: Tak třeba v té komunikaci. Abychom si lépe rozuměli. Protože když nebudem spolupracovat ani jedna ani druhá, tak se nedomluvíme, že jo, vůči tomu Dájovi.
- 39 T: Máte nějakou představu, jak by mohla vypadat co nejlepší spolupráce? Jak by to vypadalo v ideálním případě?
- 40 RA3: ... Tak to já nevím. ... Vlastně jak jsme řešili před těma dvěma měsíci, tak mě přišel dopis, že jako Dájou budou učit pomaleji, že mu to jako nejde. Já jsem si myslela, že ho dají do zvláštní, ale nechtěla jsem. Čekala jsem, co se bude dít. A nechali ho tam a tak jsme se o tom bavili, že jsem si neuměla představit, jak to bude vypadat. A řeší se to vlastně těma doučkama.

- 41 T: A funguje to teďka?
- 42 RA3: Jo, zatím jo.
- 43 T: Tak mě to tedy stačí a děkuju vám.

Příloha E: Rozhovor s rodičem RA4 – muž, 30 let

- 1 T: Chtěla bych vědět, kolik máte dětí?
- 2 RA4: Mám dvě děti.
- 3 T: A kolik jim je?
- 4 RA4: 8 a 9 let
- 5 T: Jak vypadá jejich běžný den?
- 6 RA4: Ráno děti vzbudím, potom se jdou umýt, vyčistit si zuby, obléknout se, zkontrolují si tašku, jestli v ní mají všechno, co potřebují a odcházíme na zastávku autobusu, kde potom oni jedou do školy, a já odcházím do práce.
- 7 T: A když se vrátí ze školy?
- 8 RA4: Vrací se tak kolem 12 hodiny, půl jedné. Přijdou domů a první věc, co musí udělat je, že si musejí udělat domácí úkoly, pokud nějaké mají. A pokud nemají, tak máme takové pravidlo, že se stejně musí alespoň jednu hodinu denně učit.
- 9 T: Takže se učíte každý den?
- 10 RA4: Ano, učíme se každý den, protože buď se učíme látky, který prostě jim nejdou a nebo se učíme, když vědí, že mají nějakou prověrku, nějaký test, tak se učíme, aby prostě ... a někdy ... snažíme se je to učit tak, aby je to taky bavilo. Takže někdy chodíme i o látku dopředu, aby ty děti mohly v té škole zvednout ruku. Být trochu aktivní. A vlastně si udělaly takový očko u těch učitelů.
- 11 T: A vy se tedy učíte s nimi?
- 12 RA4: Ano
- 13 T: Učí se někdy sami?
- 14 RA4: Učí se sami. Třeba když si dělají úkoly. Tak si to nejdřív napíší na nějaký jiný papír než do sešitu, jak se říká nanečisto a ... to si píšou, když jsou sami. A já pak přijdu, zkontroluju to, proberem ty chyby, proč by to takhle mělo být a proč zase tohle nemělo a až pak se učíme s nimi. Ale když mají nějakou básničku se naučit, tak se snažíme, aby se to naučily samy.
- 15 T: A jak to vypadá, když se spolu učíte?
- 16 RA4: No, někdy potíme krev, ale někdy to jde samo ... Prostě první věc, co udělám, tak že se podívám do toho notýsku, jestli nemám náhodou nějakou

zprávu od učitelů a pak se podívám dál, jestli mají nějaký úkol nebo jestli mají dopředu napsanou nějakou prověrku, že budou dělat a nějaký test. A podle toho se prostě podřídíme. Když mají test, tak vytáhnem tu knížku podle které se mají na to učit. Prve si to přečtem, co tam mají napsáno. Ale čteme to pomalu tak, aby si to ty děti mohly líp zapamatovat, pak se o tom začnem bavit. Ale neučíme se to tak, jak je to přesně v té učebnici. Já se snažím dělat to tak, že jim jako vyprávím příběh a v tom příběhu je to všechno vlastně zakomponovaný. Když nám to jde dobře, moc se u toho nenervujuj, tak děti mi pak třeba namalují obrázek. Ale obrázek takovej, abych z toho pochopil nějaký ten děj, nějakou určitou část toho příběhu. No jasně děti nejsou velký malíři, když choděj do první a do druhý třídy, ale prostě dá se to zvládnout.

- 17 T: Kdo se vlastně podílí na výchově vašich dětí?
- 18 RA4: No, tak ... nejvíc asi dědeček a potom já.
- 19 T: Kontaktoval vás někdy třídní učitel vašich dětí?
- 20 RA4: Velmi často.
- 21 T: Jakými způsoby?
- 22 RA4: Buď teda telefonicky, a nebo velmi často píše do deníčku dětí zprávy pro mě ... Buď je to teda, že děti jsou trošičku pomalejší na učivo, pomalejší na psaní diktátů, abych s nima cvičil doma ... Nebo to jsou nějaký kázeňský postihy. Taky se to stane. Nikdo není svatej ... Takže asi tak.
- 23 T: Kontaktoval jste někdy vy jeho?
- 24 RA4: Ano, protože třeba když jsem dostal zprávu, že děti jsou pomalejší, tak jsem tam zašel, do té školy a prostě jsem tomu učiteli vysvětlil, že naše děti to mají trošičku složitější než ostatní děti, protože jednak to jsou dyslektici, dysgrafici, takže prostě jsou pomalejší na soustředění, pomalejší na psaní, přemýšlení a vysvětloval jsem to učiteli. Ten mi do očí řekl, že to chápe, ale děti měli čím dál víc a víc úkolů, čím dál tím víc a víc cvičení, takže jsme třeba místo jedné hodiny učení strávili třeba až 2,5 hodiny učení, tím pádem to děti už přestávalo bavit, už prostě začali to trošku flákat. Schovávaly deníčky, úkolníčky. Takže jsem znovu kontaktoval učitele. Nejdřív telefonicky, samozřejmě slušnou formou, a když to nepochopil učitel, tak jsem tam zašel i osobně.
- 25 T: Zlepšilo se to potom nějak?
- 26 RA4: No, až po delší době.

- 27 T: Napadá tě ještě nějaký další způsob, jak komunikovat s učitelem?
- 28 RA4: No, napadá většinou, když jsou třeba ty třídní schůzky, tak samozřejmě tam docházíme.
- 29 T: Máte s některými učiteli problémy?
- 30 RA4: Ano. S více učiteli. Připadá mi, že romské děti berou někdy jako něco málo. Ty romský prostě berou jako podřadnější lidi. I přes to, že jsou mezi námi děti, který se fakt snažej a prostě pečlivě dělaj úkoly, hlásej se při hodinách, látku znají, choděj do školy čistý, upravený. A stejně těm učitelům se to nelíbí. A na některý děti jsou obzvlášť zasedlí.
- 31 T: Byla mezi vámi a učitelem nějaká trvalejší spolupráce.
- 32 RA4: No, spíš rozepře. Připadalo mi, že tím, že jsem přišel a snažil se mu to vysvětlit, si myslel, že jsem mu přišel vynadat. Když jsem ale přišel znova a vysvětlil jsem mu, že to tak není a že se doma učíme a i ve Smajlíku.
- 33 T: Myslíte, že by bylo dobré, aby probíhala spolupráce mezi vámi a učitelem?
- 34 RA4: No ... Kdyby ten učitel byl tolerantní, jednal by s námi jako rovný s rovnými, tak určitě ano. Samozřejmě nechci jen na učitele nadávat. Známe i učitelé, který jsou výborný. Prostě dokážou to pochopit a dětem hodně pomoci. Ale učitelé, který dětem nepomáhaj a dávaj jim jen víc a víc látky znám taky. Řekl bych ale, že taky za spoustu problémů může společnost. Žijeme vlastně v odděleným městečku od města, kde jsou pouze Romové. Jsou tu i české rodiny, ale ...
- 35 T: Máš nějakou představu o tom, jak by ta spolupráce měla vypadat? Jak fungovat?
- 36 RA4: Určitě. Buď prostě, pokud by ty lidi byli takový jako do teď, tak aspoň říct to narovinu – nezlobte se, já s vámi o tom mluvit nebudu nebo dojdete si za někým jiným. A ne oblbovat jakože to bude lepší a nakonec nic. Dělej z dětí blázný. Nechovat se k nim jako k odpadu. Pomohlo by, kdybychom se dohodli, že jim budou dávat málo úkolů a za to se s nimi budeme doma více učit, víc na ně brousit, aby toho co nejvíc uměl. Aby ta domluva prostě byla lepší.
- 37 T: Napadá tě, jak by se ta spolupráce dala celkově vylepšit?
- 38 RA4: Určitě. Kdyby byly třeba schůzky – nemyslím rodičovské schůzky, ale takové, na kterých by byli přítomni jednak sociální pracovníci, samozřejmě ty učitelé i s ředitelem školy, aby se toho zúčastnili všichni rodiče a třeba

aby se toho zúčastnili i pracovníci nízkoprahových zařízení a dalších zařízení, který by těm dětem mohli pomoci. A tam by se probíralo to jisté dítě před všema, i když třeba někdo se může stydět. Ale nebát se toho, říct to narovinu před všema. Protože takhle když to bude rozmazávat jenom v osobních schůzkách mezi 4 očima, tak se nic nevyřeší. Ale pokud to uslyší všichni, tak už si řekne i ten ředitel školy: „Aha, takže tenhle učitel, toho asi moc nemaj rádi, protože dává hodně toho učení a nechce těm dětem pomoci.“ Sociální pracovníce si může říct: „Tak to dítěti nechce se učit a dává pozor.“ Ale řekne to nahlas a ti ostatní lidé jí to můžou v klidu vysvětlit jinak.

Nebo třeba to doučování. Aby zavedli ve škole doučování.

39 T: A vaše děti dochází na nějaké doučování?

40 RA4: Dochází do nízkoprahového klubu. Když nedělají se mnou úkoly, tak je dělají tam s pracovníky klubu. Někdy, když mám víc práce, tak se neučí se mnou, ale učí se tam. Taky tam chodí tancovat. Ale ty úkoly musí mít prostě hotové dřív, než začnou mít ten svůj volný čas. Ale pak mi přijde i lepší, když se učíme až večer. Přijde mi, že si toho děti víc zapamatují.

41 T: Tak jo. Díky

Příloha F: Rozhovor s učitelem RB1 – žena, 53 let

- 1 T: Tak já se vás nejdříve zeptám, jakou funkci zastáváte tady ve škole?
- 2 RB1: Já jsem učitelka. Učím první a druhou třídu. Aprobaci mám tedy na celý první stupeň základní školy, ale až do teď jsem učila první, druhou.
- 3 T: Dobře. Máte ve třídě nějaké romské děti?
- 4 RB1: Letos máme hodně romských žáků v prvních třídách, ale myslím si, že téměř v každém ročníku nějaké romské dítě je.
- 5 T: A je práce s nimi nějakým způsobem specifická?
- 6 RB1: Nevím, jestli specifická, protože záleží na rodině. Některé děti mají přes to, že jsou romské, dobré zázemí, takže fungují tak jako neromské děti a naopak jiní zůstávají často doma a mají vysoké absence a potom s nima to je horší. Ale není zas pravdou, že všechny neromské děti, že jsou bez problému. Tak jako jsou problémy s romskými dětmi, tak jsou i s těmi neromskými. Je pravdou, že jen s některými.
- 7 T: A v čem teda jsou ty problémy? Především, takový ty zásadní?
- 8 RB1: Já bych viděla zásadní problém v tom, že mají velké absence, tím pádem jim uniká spousta učiva. Mezery si potom nedoplňují. Mnozí rodiče, i když třeba sourozenci přijdou pro úkoly, tak s dětmi nedoplní zadané učivo, takže potom dítě po nemoci přijde a ... nebo po absenci přijde a ... má velkou mezeru a nemá na co navazovat. A tím se to pořád prohlubuje.
- 9 T: Komunikujete tedy nějakými způsoby s rodinou?
- 10 RB1: Čtyřikrát ročně se konají třídní schůzky, popřípadě konzultační odpoledne. Někteří rodiče na schůzky chodí, někteří zase nechodí – většinou tedy nechodí, tam je ta absence špatná, takže pokud dítě chybí, tak posíláme úkoly po sourozencích, po kamarádech, zveme rodiče a otázkou je potom jestli přijdou a jestli mají oni zájem ke spolupráci.
- 11 T: Ta komunikace, když je teda navázaná, jak vypadá? Oni chodí na schůzky?
- 12 RB1: Pokud přijdou na schůzky, tak si odposlouchají a jakmile schůzka skončí, tak se zvednou a většinou odcházejí, aniž by se na dítě zeptali. Není tam potom ... taková vazba, že by měli zájem se víc o tom dítěti dozvědět. Takže oni to berou jako takový mus. Že přijdou, odsedí si to a odejdou. A pokud jsou zváni, tak spíš se vyhýbají. Co já vidím jako ty moje rodiče. Málo jakoby přijdou, musí se zvat několikrát, zvou se telefonicky, zvou se tím, že se píše

do notýsku. No. Spíš se snažíme, abychom děti posílali do Smajlíku. Abychom je posílali za sociálními pracovníci od kanceláře a tam aby se učily.

- 13 T: Takže problém je ten, že rodiče se s nima neučí?
- 14 RB1: No, tak oni ... Dojde to taky do takového stádia, kdy rodiče třeba ani nerozumí tomu, co po dětech chceme, takže neví. Proto je směřujeme na ten Smajlík a ... na sociální pracovníci.
- 15 T: Vyskytují se nějaké konkrétní problémy, které jsou právě při té komunikaci? Už jste zmiňovala, že se nedostaví.
- 16 RB1: Nebo když už se dostaví, tak často odkejdou a stejně se nic nezmění. Nebo ani nerozumí, co se jim říká. To taky občas, protože někdy ... ne tak moc často ... ale jsou na takové úrovni, že nevíme, o čem se bavíme spolu, že si nerozumíme prostě. Ale tohleto neplatí o všech rodinách. Jsou rodiny, které fungují.
- 17 T: A máte nějaké metody, které fungují při té spolupráci? Někaké páky?
- 18 RB1: To asi ne.
- 19 T: Víte o nějaké literatuře, která by vám s tím pomohla?
- 20 RB1: Nečetla jsem o žádné literatuře. Školení to jsem se účastnila, ale literaturu ne.
- 21 T: Můžu se zeptat, co to bylo za školení?
- 22 RB1: Už je to dlouho, nevím název. Ale bylo to o tom, jak se romští žáci chovají. Lektorem byl tenkrát taky jeden romský student a ten jako vykládal o mentalitě romských žáků a název to už si nevzpomínám.
- 23 T: V pořádku. Myslíte, že má význam ta spolupráce s rodiči?
- 24 RB1: Určitě má význam. Protože je potřeba, aby rodiče se cítili zodpovědní za své děti. Ne aby jenom tak lážo plážo. Ale aby měli zodpovědnost, a to nám občas chybí.
- 25 T: A myslíte, že je efektivní? Že jako má nějaké dobré výsledky?
- 26 RB1: Myslím si, že ne. Ale snažíme se stále.
- 27 T: Myslíte si, že je škola celkově nakloněná k té spolupráci?
- 28 RB1: Určitě.
- 29 T: Víte o nějakých dalších způsobech, které škola využívá ke spolupráci?
- 30 RB1: Není to dlouho. Minulý měsíc se konala schůzka s rodiči žáků prvních tříd. Ta byla ve Smajlíku. Ale nebyla nějak hodně zastoupená ze strany rodičů, ale někteří přišli. Jinak, co se týká rodičů, tak asi ... asi ne. Jako pro děti

se pořádají ty různé adaptační pobyty, prožitkové akce, které tady vedeš, ale s rodiči byla zatím tahle schůzka.

31 T: Dobře.

32 RB1: Možná ještě něco jiného, ale to mě teď nenapadá nic.

33 T: V pořádku. Ještě se chci zeptat, jak by vypadala vaše představa ... nebo jaká je představa ideální spolupráce, aby vlastně byla efektivní? Jak by to mělo fungovat?

34 RB1: Mělo by to fungovat tak, že pokud nastane nějaký problém, pokud se I rodičům třeba něco nelíbí nebo pokud si s něčím nevědí rady, měli bychom se sejít, měli bychom ten problém probrat, vyřešit. V prvotní řadě tedy my s rodičem, potom teprve by se to mělo řešit někde jinde, na jiné půdě, což občas bývá obráceně. Že si rodiče chodí stěžovat a my se to dozvídáme až učitelé jako poslední. A co se týká absence dětí, tak by děti měly zůstat doma co nejméně, jenom pokud jsou nemocní, protože neřekla bych, že romské děti jsou hloupé. Naopak bych řekla, že mnohé jsou velice chytré a stačilo by, pokud by nezanedbávaly školní docházku a že by i učivo zvládaly, myslím, že docela dost dobře. Myslím si, že ta školní docházka je základ.

35 T: Myslíte si, že se alespoň trochu přibližujete k této představě?

36 RB1: Snažím se, ale jestli výsledek je na velké úrovni, to nevím. Snaha je.

37 T: Napadá vás něco, co by mohlo ještě vylepšit, usnadnit spolupráci? Co by vám jako učitelí pomohlo?

38 RB1: Kdyby chodily děti do školy. To by asi pomohlo nejvíc.

39 T: Dobře, tak to bude všechno a děkuju.

Příloha G: Rozhovor s učitelem RB2 – žena, 36 let

- 1 T: Já se tě nejdřív zeptám, na jakých pozicích pracuješ tady ve škole?
- 2 RB2: Školní metodik prevence, takže mám na starosti sepisování Minimálního preventivního programu, sepisuji ho já, ale i po domluvě s kantory, co potřebují aktuálně, to zařazuji do toho Minimálního preventivního programu. To jsou takové věci, že mi řeknou – Maličké děti se bojí chodit do školy, je tady obtěžování kolem školy, lákání bonbónkami a tak. Takže aktuálně zařazuji tyhle ty věci do prvních a druhých tříd. Jsem domluvená s měšťákama. Jakýkoliv požadavky na jakýkoliv téma mi udělaj.
- 3 T: Zastáváš i funkci třídního učitele?
- 4 RB2: Ano
- 5 T: Máš ve třídě nějakého romského žáka?
- 6 RB2: Mám jednoho, ale ten je naprosto bezproblémový. Tam není co řešit.
- 7 T: A v minulosti?
- 8 RB2: Já jsem asi měla kliku. Vyloženě problémového romského žáka jsem neměla. Možná není úplně šťastné rozlišovat romský a neromský, ale spíš romský a sociálně slabí a ty ostatní. Protože oni většinou ty sociálně slabí jsou ... nechci říct v komunitě, ale ... prostě táhnou s těma romským. Oni mají k sobě blízko. Takže jestli to je otázka jenom barvy pleti, to chování je stejné u sociálně slabých i romských. Nebo hodně podobný. U některých. Některý jsou taky v pohodě bezproblémový. Ale Rom a sociálně slabý mají k sobě blízko. Pokud je problém, tak jsou stejné problémy.
- 9 T: Takže jsi nezaznamenala, že by práce s ním byla nějak specifická?
- 10 RB2: S tím, co já mám ve třídě, tak nijak extra ne. On je totiž sám v té třídě a rodina je ... na rodičáky chodí. Ten prospěch je čtyřkař, ale dělá. V hodinách nevyrušuje, zapisuje si, dává pozor. Když potřebuje, přihlásí se. Tenhle kluk bych ani neřekla, že je Rom. To je rodina ... on má myslím i sourozence, kteří možná i studují něco. Ty už jsou nastavený jinak.
- 11 Ale třeba v šestce mám hochu, ten je to typický romský dítě, se vším to je problém, problém, problém. Nechodí do školy, chodí pozdě, vykřikuje při hodinách, je drzý, po některým kantorovi hodí třeba flašku s pitím ... Ale zase jak u kterýho kantora. U někoho to je dobrý, u někoho to dobrý není.

Tam asi strašně záleží na kantorovi, jak si s tím poradí. A musí to mít v sobě, a když to v sobě nemá, tak se to naučit nedá. Si myslím já.

- 12 Taková ta trpělivost, tam u některých strašně chybí. Oni tvrdě vyžadují školní řád. Musí, musí, musí. Tyhle děti na to neslyší. Těm je to úplně jedno. Takže buď najít cestu a dohodnout se, aby to přežil i učitel i žák a ještě to něco přineslo tomu žákovi, udělat to tak, aby to neobtěžovalo ostatní žáky při té výuce. A jestli ty výsledky toho konkrétního romského žáka budou už takový nebo horší, to už snad ani není tak podstatné, jako aby v té třídě se dalo alespoň učit. Protože pro některé romské děti to vzdělání není vůbec důležitý. Vůbec. Doma u nich nikdy nikdo pořádně nedělal v některých rodinách. Proč oni by měli dělat? Oni si dojdou a peníze jim dají. Takže máme tady i problémové.
- 13 T: Jak vůbec funguje ta komunikace s rodinou?
- 14 RB2: Tak třeba s touhle rodinou to je problém. Už jsme je dvakrát zvali do školy, protože má pozdní příchody, neomluvené hodiny. Tam dvakrát jsme už zvali matku, jednou se omluvila ráno nebo dopoledne a odpoledne měla přijít, zavolala, že nemůže. Teď se omluvila znovu, ale naštěstí den před tím, že má nemocné dítě. Tak to už jsem brala telefon já a řekla jsem další termín už napevno, a když nepřijde, že to předáváme sociálce. Na tu sociálku slyšej.
- 15 Tady aby se dalo s těma dětma vyjít, musí být super spolupráce se sociálkou. Jinak ta škola se nehne z místa. Na ně platí jenom ta sociálka a platí to na ty rodiče, protože tam se jim může sáhnout na peníze a oni musí chodit na tu sociálku a tam poslouchat takový to tytyty, což je jim nepříjemný. A teprve potom oni trošku zatlačí na to dítě, aby se chovalo jinak.
- 16 T: Takže ta komunikace funguje především přes tu sociálku?
- 17 RB2: Pokud to jsou takhle problémoví. Jinak samozřejmě rodičáky, ale zase ... Nemůžeš je hodit do jednoho pytle. Některý rodiny se vážně snaží. A oni nekomunikují jako v té lokalitě ani mezi sebou. Už jsou i proti sobě ty rodiny. Některý chtějí, aby to bylo v pořádku a některý jsou ty, který tu školu berou jako nutné zlo. Takže už i tam jsou rozdíly v těch rodinách, takže už i tam je jiný přístup.
- 18 Takže pokud se bavíme o rodinách, kde to funguje, tak tam je to bez problému. Rodiče chodí na rodičáky, komunikace s nimi je dobrá. Tam, kde ale tu školu berou, jakože tam musej, tak s těma rodinama je to šílený. Ta domluva

fakt je natisíckrát pozvání, můžeš jim říct, co si myslíš a stejně vyjdou před školu a myslej si něco jinýho.

- 19 T: A máš teda nějaký osvědčený metody?
- 20 RB2: Tady to musí fungovat ze strany kantorů, což je strašně problém. Protože kantoři už jsou unavený. Ono je zapotřebí učit a né se ještě zabývat tímhle tím. A většinou to jsou jednání nepřijemný, to znamená, že rodič popírá, že to dítě bylo za školou, popírá, že by nenosily ty věci nebo že je nemá nebo že mu to někdo ukrad. A to je kolečko, kde to těžko zjistíš, jestli to tak bylo nebo nebylo a ty rodiče, tyhle problémový na tom trvaj, že to tak bylo. Domluva s nima je občas hrozná, protože oni začnou křičet a nedomluvíš se. Tam je prostě každej postavenej jinak, tam není možnost se domluvit. Takže spíš ta domluva je taková v klidu a aspoň málo nastavit a teď to hlídat. A opravdu pečlivost a tu docházku přesně hlídat. Přišel jsi pozdě, zapisovat minuty. Posčítat, pozvat rodiče. Ale to je u všech dětí. To ne že bychom se zaměřili jenom na ty romský, to ne. U všech dětí, ale důsledně to hlídat. Všem stejně, ale stejně na tom vychytáš ty problémový.
- 21 Takže napočítat, už jsou z toho 3 hodiny, přesně podle školního řádu, důtka ředitele školy, zve se rodič, dvojka z chování, zase rodič, trojka z chování, sociálka a takhle to jede. A ty rodiče si to tam řeknou na tom náměstí, že to takhle funguje a už si dají bacha. Ale jak říkám, každý kantor to musí dělat a ani na téhle škole to není ideálně sladěný.
- 22 Já vždycky říkám – nejhorší práce není s dětma, ale s dospělýma. (smích) Je to o osobnosti. Domluvit si něco a na tom trvat! A to vyžadovat. A když se to poruší, tak hnedka zase zvat toho rodiče a ne každý na tohle má čas a je ochotný se tím zabývat. Někdo to radši přejde, protože už toho má plné zuby a ne že by nechtěl, ale prostě už na to nemá sílu, protože toho je už opravdu někdy hodně.
- 23 T: Takže škola je celkově nakloněná na spolupráci?
- 24 RB2: Určitě. Třeba jsme teďka šli vyloženě do Smajlíku. Vedení školy, já jako preventistka, učitelky prvních tříd, pozvali jsme tam rodiče, ty romský, který mají děti v prvních třídách, abychom už od těch prvních tříd to nastavili, jakože spolupráce, když něco budou mít za problém, ať okamžitě přijdou do školy, ať zavolaj, ať se to probere. Ať nedají na to, že někdo něco někde řekl, ale ať si to v té škole ověří, když sem pak vzltnou a začnou rvát. No, ale zájem

byl malý. Těch rodičů zase nepřišlo tolik, takže oni nechtěj. Oni nechtěj. Takže člověk jim nabídne, ...

- 25 Ale zase si říkáme, každá další rodina, která jako začne spolupracovat je pro nás vlastně důležitá, protože ona pak třeba nabalí zase ty další. Takže nabízíme, nabízíme. Jsme ochotní se s nima kdykoliv sejít, ale z jejich strany to není tak úplně jak by to mělo být. Mají to nastavené prostě trošku jinak.
- 26 T: Ty jsi teďka teda zmínila jednu možnost navázání spolupráce. Máte ještě nějaké další?
- 27 RB2: Každá třídní učitelka dělá vlastně nějaké akce pro rodiče s dětma v rámci své třídy. Ta jedna akce je jakoby povinná, aby jako ředitel nám doporučil uskutečnit jednu akci s rodičema za 1 školní rok. Je to zase o tom, aby ten kantor, třídní se sblížil s těma rodičema trošku jinak než na těch třídních schůzkách a těch konzultačkách. Ale jinak pokud má rodič jakýkoliv problém, tak může kdykoliv do školy přijít, zavolat, domluvit si schůzku a vždycky ten kantor si musí udělat čas a probrat to s ním. Takže to není o tom, že jenom úřední den, úřední hodina a jinak ne.
- 28 Kdykoliv mají možnost, tak přijdou, a nebo pokud my vidíme problém, tak zavoláme a tu schůzku přímo domluvíme, protože do rodičáku je daleká doba a potřebuje se to projednat dřív, tak do telefonu řekneme zhruba o co jde, domluví se schůzka a ty věci se rovnou proberou. Ta možnost tady je.
- 29 Máme tady i schránku důvěry. Tam můžou rodiče házet dotazy, pokud třeba nechtějí být jmenovaný, můžou tam hodit vzkaz „slyšel jsem, dozvěděl jsem se ...“. Vždycky tu schránku důvěry paní zástupkyně vybírá, přečte a podle toho, co tam je, tak se to řeší. Takže co se týká komunikace, nabízíme co jde.
- 30 Prostě není rodič, který by řekl, já jsem se tam nemohl dostat, dovolat, protože tam nikdo nebyl, nikdo mě nechtěl přijmout. Takhle to nefunguje. Prostě vždycky, když rodič požádá, schůzka se uskuteční.
- 31 T: Když tady vidíš ty, co spolupracují a ty co nespolečně pracují, je v tom rozdíl?
- 32 RB2: Obrovský! Když to vezmu podle své třídy, tak mám tam děti, co najednou polevili v učení, ve všem. Stačí vzít telefon a říci tomu rodiči – nejsem si jistá, ale vaše dítě teď polevilo, je roztěkané, koukněte, v kolik chodí spát, jestli opravdu se učí, jestli se na to kouknul, jestli něco není v nepořádku. Ve škole se zdá, že tady není žádný problém, možná i mimo školu.

- 33 Takže rodič mi poděkuje a pak mi třeba i zavolá. Pak najednou třeba vyleze, že na facebooku nějaký velký problém, ale to si musí vyřešit oni, to se netýká školy. Nebo v partě, po škole až, a nejednou tam to ulítává. A ten kantor si toho všimne. Takže i tyhle věci jsou, že zavolám, že se mi něco nezdá.
- 34 T: Mohla bys mi říct, jak by vypadala efektivní spolupráce? Jakou máš představu?
- 35 RB2: Ideální by bylo, kdyby rodiče opravdu chodili na rodičáky, tak jak mají všichni. Je pravda, že někteří se omluví, protože mají směny. Ono to je dneska složitý s tou prací. Ale dobře, když se omluví a přijdou v náhradní termín, taky dobrý. Efektivní spolupráce. Ono to je těžký, každý táta nebo máma by měl doma dohlídnout a mrknout, jestli se doma učí a jestli se opravdu doma učí. Jestli má tu knížku jenom otevřenou a při tom mastí na počítači nebo jestli opravdu chvilku do tý školy ten čas věnuje.
- 36 A taky by měli vědět, kde ty děti jsou po tý škole. A tohle moc není. Je tady spousta rozvedených rodin. Je tu spousta rodin, kde si povyměňovali partnery. Takže spousta různě příbuzných. Těžká domluva s nimi potom. Kolikrát ty rodiče nemají tušení, co ty děti dělají. A pak mi rodiče řeknou, no ale my už nevíme, co s ním. No ale kdo to má vědět? Já vím, že ty děti jsou v pubertě a že je to těžké, ale to nemůže říct rodič – já nevím, co s ním. Učitel už v tomhle nemůže pomoci. Já můžu říct tomu rodiči, ve škole to je takhle, takhle, takhle, popovídejte si s ním o tom, proberte to vy. Od toho rodiče to přece jen vezme jinak než od toho učitele.
- 37 T: Víš o nějaké literatuře, která by se k tomuhle vztahovala?
- 38 RB2: Mám. Odebíráme tady prevenci, což je časopis. Úžasný, jsou v něm různě rozebíraná témata. Všeho druhu týkající se, co se může stát ve škole, jak se to má řešit, na koho se obrátit. Takže tenhle časopis je dobrý. Ono těch knížek vychází strašně moc. A probírat se tím vším. Když já nevím.
- 39 Myslím, že je stejně nejlepší používat zdravý rozum. Buď ten cit máš a to pochopení a dokážeš se do toho vžít. Vůbec není špatný tady bydlet, protože na některý věci pak koukáš úplně jinak. Takže to chápání je trochu jiný, když s nima žiješ a víš.
- 40 Takže tý literatury je hodně. Ale stejně se nejvíc naučíš za pochodu. Prostě když s těma dětma mluvíš, jednáš, pak si uděláš obrázek a myslím si, že není nutný ani nic číst. Jo něco jinýho je právní záležitosti. Abys věděla,

kdy už je to na hraně, kdy podat stížnost na sociálku. A tady s tou sociálkou je perfektní spolupráce. Já to mám nastavený dobře.

- 41 T: Ten časopis – Čtou ho učitelé?
- 42 RB2: Čtu ho já. Nestíhají. Těch časopisů tady je víc. To jsou učitelství noviny. Já toho tady mám taky. Vesměs tady to funguje tak, že když je problém, řeší si ho kantoři, kteří mají už mnoho let praxe a už se naučili ty problémy řešit.
- 43 Já lituju mladáky, kteří přijdou do takovýhle nějaký školy, kde těch Romů je hodně, a nemají tam udělaný nějaký systém, aby se to zvládlo. Nebo sociálně slabých. Tam už je to asi problém, protože ty mladý na to nemůžou být připravený. Nemůžou. Ta praxe jim chybí a oni spadnou už do rozjetého vlaku. A my jsme se s nima naučili pomalinku pracovat nebo spíš to v sobě urovnat, abychom si to nevztahovali osobně, abychom tu školu brali jako práci, aby nás to nezahltilo ještě dál. Stejně si to každý v hlavě nese domů. Ale člověk je už takový odolnější.
- 44 Musíš rozlišovat kantor – žák. Žák si vlastně může dělat víceméně, co chce a kantor na něj má školní řád. On musí využít veškeré prostředky, co mu školní řád dovolí. A když už školní řád nestačí, tak se pomáhá dalšíma institucema.
- 45 Ale dítě je prostě dítě. Nemůžeš na něj mít vztek jako na dospěláka, na rodiče. Rodič to je kapitola sama o sobě. A tam by ty věci, co by na ně zabíraly měly být asi trochu zostřené, ale ... dítě je obraz rodičů. Někdy si říkám, ještěže to dítě vypadá a chová se, tak jak je. Protože rodiče to je někdy ještě horší.
- 46 Myslím, že je to o tom nastavit ty pravidla a dodržovat je. My si je tady vychováváme už od té první třídy. Ale tam, kde to ty školy nedělají, tak nemůžou dělat pořádně. Teď k nám pojede ředitelka školy z Broumova, kde jsou z toho nešťastný, tak hledají školy, kde to už tak nějak zvládají. A ono to tak dopadne si myslím do budoucna, že školy, kde je víc těchle těch dětí, že nakonec se pospojují a budou vyžadovat větší pravomoce, aby se to zvládalo.
- 47 Ale jak říkám, my máme zkušenost, že když přijde romské dítě z takové té sociálně slabé oblasti a opravdu má ty hodnoty nastavené jinak a přijde třeba do šestky, tak to dítě je nezvladatelné, tak je to problém. Když jde od první třídy, tak je to jiné. To dítě je už nastavené, aby se to dalo zvládat. Jakmile k nám přijde někdo odjinud, tak s nima se to nedá. Oni ty návyky nemají. Pokud

se s nima dá něco dělat, tak od první třídy to nastavit tak, aby do té devítky se to dalo ustát.

48 T: Napadá tě ještě něco k tomuhle?

49 RB2: Máme úžasnou spolupráci s měšťákama. Máme tam holčínu, která tam dělá prevenci, už to konečně dostala do pracovního úvazku. Takže mě dělá šikanu, kyberšikanu, právní odpovědnost, dopravní, jak se chovat, když někdo nabízí bonbóny. A nebo mě dělá na zakázku. Teď řešíme v jedné třídě nůž. Ale není to jistý, takový někdo něco viděl. Ale už jí budu volat, zda mi udělá preventivně hodinu o zbraních a bezpečnosti. Takže pokud je něco aktuálního, tak jí povolám.

50 Pak sociálka mi dělá drogy a drogovou legislativu a extremismus, sekty. Jsou taky úžasný, protože oni znají zase tu právní legislativu, takže děcka vědí, za co pak nesou tu právní odpovědnost, za co jsou jaký sazby. A pak se vlastně ptám těch dětí, jestli to bylo k něčemu dobrý, a když říkají, že ano, tak to nechávám pro další ročníky a pokud ne, tak to ruším. Vždycky se ptám dětí.

51 A jsme propojený navzájem měšťáci, sociálka, škola. A to samý s ostatními organizacemi, co tu něco dělají – třeba doučování. Smajlík, terénní pracovníci, Milíčův dům, kdy dělá doučování tady. To znamená, že pro děti a jejich vzdělání se snažíme nabízet co nejvíc. Já chápu, že rodiče s tím vzděláním nemusí být tak daleko, ale tyhle organizace je v tomhle můžou zastoupit, bezplatně.

52 A pak stačí napsat email – tohle dítě dlouho chybělo, chce to probrat tohle, tohle a tohle. Ale ne každé dítě, co to potřebuje, tyhle organizace navštěvuje. Atím jsme zpátky u těch rodičů.

53 T: Tak já myslím, že to úplně stačí a moc děkuji.

Příloha H: Rozhovor s učitelem RB3 – muž, 41 let

- 1 T: Tak já bych se nejdříve chtěla zeptat, jaké pozice zastáváte tady ve škole?
- 2 RB3: Ředitel školy.
- 3 T: Učíte také?
- 4 RB3: Ano
- 5 T: Máte ve třídě také nějaké romské žáky?
- 6 RB3: Ano
- 7 T: Je práce s nimi nějak specifická?
- 8 RB3: Vzhledem k tomu, že mám sedmou třídu a devátou třídu, nevnímám nějaká specifika v práci s Romy. V souvislosti s předměty, které tam učím, takhle.
- 9 T: A z pohledu ředitele?
- 10 RB3: Otázka je, co jaké oblasti bychom zabrousili. Jestli z hlediska vzdělávání, z hlediska chování, z hlediska spolupráce s rodiči. Jo, to je otázka. Trošku konkrétněji.
- 11 T: Z pohledu chování jsou u vás romští žáci častěji?
- 12 RB3: Nevnímám bych to, že jsou tu častěji. Ani v negativním, ani pozitivním smyslu. Záleží na konkrétní situaci, záleží na konkrétní záležitosti, která se odehraje, ale ... nevnímám bych, že by tady byli nějak častěji. To ale nevyklučuje to, že kázeňské problémy s romskými žáky řeší častěji třídní učitelé. Jo, ke mně se jako k řediteli dostanou věci, které jsou už v té nejvyšší úrovni. Tzn. už buď záležitost vyřešená, kterou vyřeší zástupce ředitele a preventistka a já podávám pouze zprávy, jak se to vyřešilo, dořešilo, popřípadě se účastním jednání s rodiči, ale spoustu dílčích problémů si řeší třídní učitelé, vychovatelé ve školních družinách sami ve svých třídách se svými třídními kolektivy.
- 13 T: Spolupracuje nějakými způsoby škola s rodiči romských žáků?
- 14 RB3: Ano, jako s ostatními rodiči žáků školy spolupracujeme.
- 15 T: A můžu se zeptat, jakými způsoby?
- 16 RB3: Rodičovské ... Zase záleží v jaké souvislosti a v jakém případě to máte na mysli. Pokud se to týká prospěchu ve škole, pokud se to týká chování žáků, běžná záležitost. Rodičovské schůzky, individuální pozvání, pokud to je ze strany školy nebo pokud to je ze strany rodičů, individuální schůzky

s učiteli, s třídními učiteli. Popřípadě řešení nějakých kázeňských problémů, pak ... které už jsou na úrovni, kdy je řeším já jako ředitel školy, pak samozřejmě to osobní setkání. Jinak, pokud to jde, tak prostřednictvím emailů, telefonů a to je víceméně všechno. Takže rodičáky, osobní schůzky, pokud se rodiče dostaví a přijdou. Pak třeba ještě výchovné komise, pokud se to řeší už v rámci chování a to chování dospěje do takového stádia, kdy už je potřeba svolat výchovnou komisy, tak zase nejdřív si řeší třídní učitel, řeší si metodik prevence a teprve až v té další vyšší verzi do toho jde vedení školy, tzn. zástupce ředitele, případně ředitel školy.

- 17 T: Snaží se škola nějak navázat tu spolupráci s rodiči?
- 18 RB3: Tímhle způsobem. Zveme je na rodičovské schůzky, pořádají se různé akce, které si pořádají třídní učitelé pro své žáky – vánoční zdobení, vánoční pečení – různé takové akce, které jsou v průběhu roku v plánu práce, a na ty akce jsou samozřejmě zváni i rodiče. Takže kromě těch klasických jako jsou pohovory s rodiči ... při řešeních nějakých problémů nebo v souvislosti s těmi problémy, kromě rodičovských schůzek, tak jsou to třeba i tyto akce, na které jsou zváni rodiče do školy. Všech žáků, nejen romských, ale i vlastně všech žáků, pokud se chtějí s těmi dětmi zúčastnit té akce.
- 19 T: Máte nějaké osvědčené metody jako učitel, jak třeba podporovat ty žáky v tom, aby se lépe vzdělávaly?
- 20 RB3: Obecné metody nemám. Konkrétně si vyhodnotím toho žáka, jak na tom je a ať je romský nebo neromský vyhodnotím si, jak na tom je ... znám ho, protože už ho třeba učím delší dobu a vyhodnotím si, co konkrétně je u něj zapotřebí, co je pro něj nutné a na základě toho, té momentální situace, u toho vyhodnocení už si pak nastavuju určité způsoby, kterými s těmi žáky já pracuju. Tzn. vyhodnotím si to, co by tomu žákovi mohlo nějakým způsobem pomoci nebo prospět. Ale nerozlišuju specifika romští žáci, nerozlišuju specifika neromští žáci.
- 21 T: A počítáte při tomto vyhodnocování taky s tím, z jaké rodiny pochází a jak by ten žák mohl fungovat doma?
- 22 RB3: Teď bychom museli řešit konkrétní případ, konkrétní záležitost. Každý žák má své specifické zázemí doma. Něco mi je vědomo, něco ... neznám všechny žáky, je 350 žáků ve škole, a ve svých hodinách zhruba ... tuším, jaké mají doma sociální zázemí, ale museli bychom řešit konkrétní věc,

konkrétní záležitost. Třeba že nenosí pomůcky ... jó, teďka je otázka, jakým způsobem bych na tu situaci reagoval. To by ... Jak řešit konkrétní věci, konkrétní záležitost, konkrétní věc.

- 23 T: A můžu se zeptat, jak jste uváděl nenošení pomůcek. Jak byste to řešil nebo jak to řešíte?
- 24 RB3: V rámci svého předmětu, což je dějepis. Specificky konkrétní žáka nebo se ptáte specificky na romské žáky?
- 25 T: Romští žáci.
- 26 RB3: Rozumím. Používáme učebnice, používáme atlasy, používáme sešity. Pokud se mi žák omluví, že prostě pomůcku nemá, respektuju, pokud se omluví znova další hodinu, už nějakým způsobem si to eviduju. Pokud soustavně ty pomůcky nenosí, snažím teda hledat příčinu, proč to nenosí a snažím se ho nějakým způsobem dotlačit k tomu, aby ty pomůcky začal nosit. Až tak nebazíruju na tom, že při dějepisu není až tak důležitý, aby žáci měli pravidelně soustavně u sebe učebnici dějepisu, protože s tou učebnicí pracujeme příležitostně, takže není až tak akutní jí nosit. Atlasy mám tady ve škole, ty jim standardně půjčuju a sešit nebo tužku, tu si automaticky seženou. Buď to si půjčí od spolužáka. Takže já ve svých hodinách problém pomůcek až tak neřeším.
- 27 T: A co tam řešíte?
- 28 RB3: Výuku. (smích)
- 29 T: Myslím, za problémy.
- 30 RB3: Jo za problémy. Příležitostně kázeň. A to jakým způsobem se žáci připravují na výuku. Jaké mají vědomosti, znalosti, dovednosti.
- 31 T: Dobře.
- 32 RB3: Takže spíš tadydlencty věci řeším. Pomůcky pro mě není nijak ústřední problém. Čas od času nějaká kázeň, ale nevnímám sám o sobě, že bych měl problém s kázní. Z hlediska svého úhlu pohledu. Někakým způsobem jsem schopen si to s těmi žáky nastavit tak, aby to bylo průchozí jak pro ně, tak pro mě a taky pro tu výuku.
- 33 T: Dobře. Víte o nějaké literatuře, která by se vztahovala právě k problematice vlastně vzdělávání romských žáků?
- 34 RB3: Ne.
- 35 T: Ani jste jí nikdy nepotřeboval hledat.

- 36 RB3: Nepotřeboval jsem jí.
- 37 T: Chci se zeptat, jestli si myslíte, že vlastně spolupráce s rodiči je důležitá a proč?
- 38 RB3: Ano, bez rodičů to nejde. Pokud žák doma nemá nějakým způsobem trošku zázemí a trošku podmínky u těch rodičů, pak se dostává do situace, kdy ve škole se může dostávat do problémů různého charakteru – prospěchové, kázeňské, vzájemného chování ke spolužákům. Takže ta spolupráce s rodiči je důležitá, je potřebná.
- 39 T: Máte nějakou představu o efektivní spolupráci s rodiči? Jak by to mělo v ideálním případě vypadat?
- 40 RB3: Co to je ideální případ? Záleží to samozřejmě na dané lokalitě, na daném území, záleží to na těch konkrétních rodičích. Jací jsou? Buď mají zájem s tou školou spolupracovat, pak se nějakým způsobem dohodneme, nastavíme, ať je to pozitivně, negativně, ať je to z hlediska třeba problémového chování žáka nebo neprospěchu nebo případně i další spolupráce s těmi rodiči, vzhledem k tomu, že třeba ten žák je lepší a nadanější. Ale to je všechno o individualitě těch rodičů. Zda oni mají zájem nebo nemají zájem s tou školou spolupracovat. Škola nabízí spoustu možností, jak se do té spolupráce zapojit. Vše je otázkou toho, do jaké míry o to ti rodiče stojí ... a mají zájem se do toho zapojit. Někteří mají, někteří nemají.
- 41 T: Napadá vás něco, co by i těm rodičům mohlo pomoci, aby s vámi chtěli spolupracovat?
- 42 RB3: Eh... To, co mě napadlo, realizujeme.
- 43 T: Dobře.
- 44 RB3: Čímž nevylučuju to, že pokud někdo přijde s nějakým návrhem zvenku, že by bylo schůdné pro něj, myslím, ze strany těch rodičů, že by pro něj bylo schůdné nastavit tu komunikaci nějakým způsobem, který navrhne. Tak pokud to je organizačně, technicky realizovatelné ... nebráním se tomu, proč ne. Určitě. Ale to, co mě napadlo, tak v tuhle chvíli jako škola realizujeme.
- 45 T: A to už jste uváděl.
- 46 RB3: Rodičovské schůzky, osobní schůzky, pozvání na neformální akce, akce pro děti a pro rodiče, ... Jednou jsme realizovali dokonce setkání s romskými rodiči v Josefově – já jako ředitel, zástupkyně ředitele, preventistka sociálně negativních jevů, třídní učitelky v prvních třídách. Ta schůzka proběhla, takže

... to, co vím, to, co mě napadlo, to se snažíme a respektive to, co napadlo tady kolegy ve škole nejen mě, to se snažíme realizovat. A pokud přijde iniciativa zvenčí, další a je ... nechci se opakovat ... technicky realizovatelná, organizačně realizovatelná, můžem se o tom bavit, jak to nastavit jako řešení ... další ... rozšířit tu spolupráci.

47 T: Napadá vás k tomu ještě něco? Co byste řekl ke spolupráci školy a rodiny romských žáků? Něco o čem jsme se třeba ještě nebavili?

48 RB3: ... V tuhle chvíli ne. Muselo by třeba něco z konkrétní situace vyplynout, konkrétně vyplynout, co a jak. Jinak jako spolupráce školy a romských rodičů. Někdy je fajn, někdy je poměrně dosti složitě komplikovaná.

49 T: Tak mě to stačí a já moc děkuju.

50 RB3: Je to samozřejmě můj úhel pohledu. Jiné problémy na své úrovni řeší učitelé, jiné třeba řeší preventiva, jiné řeší zástupce ředitele. Jak říkám, k řiditeli se dostávají věci ... respektive... to mám nastavené tak, aby se ke mně dostávali věci, už v té fázi, že je vyspecifikováno, že je to opravdu závažný problém, závažná záležitost, pak do toho vstupuju já. Pokud to jsou věci, které si vyhodnotili třídní učitelé nebo třeba metodik prevence, že může řešit na své úrovni. Tak si to vyřeší on a já to dostávám třeba jenom na vědomí nebo třeba zástupce ředitele to dostává na vědomí ...ááá... že ten problém byl, vyřešil se a je uzavřený. V případě, že se rodiče ozvou, že chtějí znát, vědět, jak se daná situace vyřešila.

51 T: Dobře, tak děkuji.

Po delší přestávce a bavení se mimo záznam, jsem opět začala nahrávat. Protože jsme v rozhovoru pokračovali.

52 RB3: Zatím nějak tak to funguje. Velký kus práce na tom odvádí paní preventistka, paní zástupkyně ředitele. Ti na spolupráci s Romy, ti s tím mají mnohem, mnohem intenzivnější zkušenost, protože jak jsem říkal, oni neformálně jsou jakoby v té první linii, ale ... ti na tom dělaj obrovské kus práce. Na spolupráci. Domnívám se, že ta spolupráce mezi školou a rodiči není vždycky idylická a ani nemůže být, ale je nastavená tak, aby to fungovalo k vzájemné ... celkové vzájemné spokojenosti. Rodiče – škola, škola – rodiče, žáci – škola, žáci – rodiče to už nevím, co dělají rodiče, tam už nevidím.

53 T: Ještě mě tak napadá, spolupracujete třeba i s jinou školou?

- 54 RB3: V jaké souvislosti?
- 55 T: Dejme tomu, výměna zkušeností. Něco podobného.
- 56 RB3: Záleží zase zkušeností v jaké oblasti.
- 57 T: Právě ve spolupráci s Romy. Že mají právě taky větší počet romských žáků ve škole.
- 58 RB3: V tuhle chvíli tu taková škola není. S praktickou školou je v kontaktu ohledně řešení problému paní zástupkyně. A nejbližší lokality, kde vím, že se něco děje, je třeba Nový Bydžov. Čas od času jsem v kontaktu s ředitelem na různých školeních, setkáních. Vím, že nějaké problémy jsou. V Broumově. Ale nějaká užší spolupráce s jinými školami neprobíhá, i když teď v pátek, respektive příští týden nebo přepříští týden ... se nám ozvala škola v Broumově. Má zájem nějakým způsobem zjistit ... vyhledala si ve výroční zprávě, jakým způsobem to tady máme nastavené, jakým způsobem to tady funguje. Takže přijedou a zkusí očíhnout, jakým způsobem to tady máme nastavené, jak to funguje. Jestli by se jim taky něco z toho mohlo hodit. Ale jako tady to je specifická oblast a ... nebyly jsme ...
- 59 Samozřejmě loni, předloni tady fungovala vládní agentura pro sociální začleňování, ale to byla akce města, celkově městského úřadu. To fungovalo, to jsme se účastnili jako škola. A pak tu probíhá spousta těch různých akcí, které pořádá škola sama jako ty adaptační pobyty a další záležitosti.
- 60 T: Dobře.
- 61 RB3: Nějak je to nastavený, ale furt se to vychytává, furt se to vylepšuje podle toho, co přináší celková situace.
- 62 T: Jaké teď to největší zlepšení?
- 63 RB3: Funguje tady ještě výborně asistent pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. To je další z těch momentů spolupráce škola rodiče, že on chodí do rodin romských žáků, né romských, on je pro všechny děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Neromských i romských, ale převážně to jsou romští. Takže chodí do rodin a informuje je a dohaduje s nimi už konkrétní věci, které to dítě v rámci školy potřebuje, postrádá, chybí, nedělá, jaké jsou tam problémy, co se tam děje. A to je vlastně jeden z dalších způsobů, kterými škola komunikuje s rodiči. On je zná a ví, jak to funguje.
- 64 T: A spolupracujete ještě s nějakými dalšími organizacemi?

- 65 RB3: Spolupracujeme s terénními pracovníci, takže to víte. Se sociálkou je dobrá spolupráce, kdykoliv cokoliv, tak se můžem ozvat a pomůžou nám. Takže to jede. To kolečko tady funguje. S městskou policií taky výborná spolupráce. Taky tu fungují ty APKáčka – asistenti prevence kriminality. Taky situace kolem školy se zklidnila. Takže z mého pohledu je spolupráce se zřizovatelem jako školou na ... dobré úrovni. Myslím, že na velmi dobré úrovni.
- 66 T: Dobře.
- 67 RB3: Je spoustu věcí, které by se dali dál zlepšovat a realizovat. Ale v tuhle chvíli to jako jde.
- 68 T: Tak jo. Děkuji vám.